

ХОТИН-КИЗЛАРНИ ЗОРАВОНЛИКДАН ХИМОЯ КИЛИШ

Нематова Шахрибону

Тошкент молия институти талабаси

Аннотатсия

Оиладаги зо'равонлик тушунчаси биз билан ко'п асрлардан буйон хамнафас йашаб келайотган хамда о'та жиддий болсада йетарлича этибор берилмайотган муаммолардан биридир. Ко'п холларда, оиладаги зоравонликнинг асосий курбонлари айоллар.Статистик малумотларга караганда О'збекистонда 66 фоиздан ортик айоллар оиладаги зо'равонликка чидаб келишади хамда 10 фоиздан ортик еркаклар оилада айолга нисбатан болайотган маиший зо'равонликка айолни ози йоки унинг хулк атворини сабаб килиб ко'рсатишади.Айоллар ко'пинча, жамият бундай холатларда айолни айбдор килиб ко'рсатиши,молиявий йоки рухий босимлар хамда эркак киши ва оила хакида унга йошлигидан о'ргатилган тушунчалар туфайли бу холатга чидаб келишади ва хатто зо'равонликни нормал деб кабул килиб, жим бо'лишади.

Калит со'злар:Оила, айоллар, зо'равонлик

Зо'равонликнинг 4 та тури мавжуд :

Жисмоний зо'равонлик - хотин-кизларга нисбатан жарохат йетказиш , хавф остида колдириш , хайоти хавф остида колган шахсга йордам бермаслик , зо'равонлик хусусиятига эга бошка турли хукукбузарликлар содир этиш , жисмоний тасир о'тказиш оркали хотин-кизларнинг хайоти , соглиги , эркинлиги хамда конун билан химоя кидинадиган бошка хукуклари ва эркинликларига тажовуз киладиган зо'равонлик шакли.

Жинсий зо'равонлик - хотин-кизларга нисбатан уларнинг розилигисиз шахвоний хусусиятга эга харакатларни содир этиш оркали жинсий дахлсизликка ва жинсий эркинликка тажовуз киладиган зо'равонлик шакли , шунингдек зо'рлик ишлатиш йоки зо'рлик ишлатиш билан тахдид килишдир.

Иқтисодий зо'равонлик - хотин-кизларнинг камол топиши ва йашаши учун озик-овкат , уй-жой ҳамда бошқа зарур шарт-шароитлар билан тامينланишга бо'лган ҳукукини , мулк ҳукукини , талим олиш ҳамда меҳнатга оид ҳукукини амалга оширишни чеклашга олиб келадиган ҳаракат

Рухий зо'равонлик - хотин-кизларни ҳақоратлаш , уларга тухмат килиш , таҳдид килиш , уларнинг шанини , кадр-кимматини камситиш , шунингдек уларнинг хоҳиш-иродасини чеклашга қаратилган бошқа ҳаракатларда ифодаланадиган зо'равонлик шакли , айолларнинг о'зини химоя қила олмасликка олиб келган ёки руҳий соғлиғига зарар йетказган ҳаракат.

.Айолни калтаклаш , жисмоний зарар йетказиш , ко'рқитиш , таҳдид килиш ёки руҳий босим о'тказиш , таҳқирлаш , ҳақорат килиш ёки молиявий жихатдан чеклаш , ишлашига ёки молиявий пул топишига қаршилик килиш оилавий зо'равонликнинг долзарб ко'ринишлари ҳисобланади.Оиладаги зо'равонлик ҳолатларида айоллар ко'риши керак бо'лган қонуний ҳамда исломий ҳақ-ҳуқуқлари мавжуд:

О'збекистон Республикасининг Қонуни -

Хотин-кизларни Тазйик ва Зо'равонликдан Химоя Қилиш То'ғрисида Қонунчилик палатаси томонидан 2019-йили 17- августда қабул қилинган.Сенат томонидан 2019-йили 23-августда мақуullanган.Ушбу қонунларнинг мақсади хотин-кизларни тазйик ва зо'равонликнинг барча шаклларида химоя қилиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборат.

Аммо , мамурий жавобгарлик то'ғрисидаги кодексда ҳам , Жиноят кодексда ҳам оиладаги зо'равонликка оид ҳеч қандай модда мавжуд эмас.Йани, бу тушунча қонунчиликда алоҳида қонунбузарлик сифатида тилга олинмаган ва натижада унга нисбатан бирор жиноий жазо белгиланмаган.

¹Оилавий можароларни ҳал этиш , уларда зо'равонлик аломатлари қай даражадаёй бо'лишидан қати назар,одатда,махаллалардаги о'зини о'зи бошқариш органларига ҳавола этилади.Бундай ҳолатларда жабрланувчиларнинг то'ғридан то'ғри милитсияга ёки судга шикоят қилиши амалиётда қам учрайди.Оилаларни сақлаб қолиш ҳамда ажрашишлар сонини қамайтиришга қаратилган сийосат оқибатида зо'равонликдан шикоят қилиб

¹ <https://tashabbus.org/oiladagi-zoravonlik/>

келган айолларни ортга кайтариш, хатто уларнинг ажрашишни со'раб йозган аризаларини каноатлантирмаслик ҳолатлари ко'п учрайди. Натижада бундай оилаларда айоллар ва болаларнинг йана зо'равонликка йуз тутиши ҳолатлари давом этади. Одатда, оиладаги зо'равонлик натижасида жабрланувчига огир шикаст йетказилган ёки у вафот этган тақдирдагина, зо'равонлик учун жиноий иш очилади.

Агар эр хотинига нисбатан зо'равонлик килса, бу иш хатти-ҳаракат оқибатига қараб қасдан баданга йенгил (ортача, огир) шикаст йетказиш (109-модда), қийнаш (110-модда), о'лдириш ёки зо'рлик ишлатиш билан қорқитиш (112-модда), айолнинг о'лимига сабаб бўлса, одам о'лдириш (97-модда), о'зини ози о'лдириш даражасига йетказиш (103-модда), жинсий зо'равонлик қилса, номусга тегиш (118-модда), жинсий эҳтиётсизлик зо'рлик ишлатиб гайритабиий усулда қондириш (119-модда), айолни жинсий алоқа қилишга мажбур қилиш (121-модда) ёки бошқа ҳолатларда тухмат (139-модда), ҳақорат қилиш (140-модда), айолни эрга тегишга мажбур қилиш ёки унинг эрга тегишига то'скинлик қилиш (136-модда) каби жиноятлар билан малакаланиши мумкин. Аммо оиладаги зо'равонлик шундай ҳуқуқбузарлик турики, унинг о'зига ҳос субъекти, объекти, субъектив томони ва объектив томони бор. Бу то'рт элемент бошқа жиноят элементлари билан то'ла мос тушмайди. Бундан ташқари, юқорида санаб о'тилган жиноят тавсифида бундай қилмишни жабрланувчининг яқин қариндошлари, эри отаси, ака ёки укаси содир этса нима бўлиши ҳақида ҳеч нима айтилмаган. Натижада қоплаб оиладаги зо'равонлик шакллари жазога тортилмай, бундай зо'равонликдан жабр қорганлар ҳимоясиз қолиб кетади. Оиладаги зо'равонлик алоҳида мотив остида содир этилиши, шароити, усуллари билан о'зига ҳос жиноят тури даражасига йетган ва шу боис уни МЖТК ва Жиноят кодексига алоҳида қонунбузарлик сифатида қиритиш о'ринли бўлади.

Хулоса

Қиска қилиб айтганда, айоллар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш уларга танлаш ҳуқуқини беришдир. Қичик ижтимоий қарорлардан тортиб, ҳайотига тасир қилувчи ҳар бир қарорда айолларга танлов ҳуқуқини бериш. Қачон ва қим билан турмуш қуришни танласа ҳам, унинг шахсий чегараларини ҳурмат қилиш. Айолнинг тили, ақли қалталигини ҳақ деб даво қилиш эҳракка о'зидан

жисмонан кучсиз инсонга ко'л ко'тариш хукукини бермайди , агар иш айоллар билан битганда хозир жаннатда йашайотган бо'лардик.Агар айолларга босим берадиган жамият ижтимоий , оилавий масалаларда факат айолларни айблаш о'рнига уларни химоя килганда зо'равонликлар сони кам бо'лар эди.

